

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΝΑΚΟΣ

Τέσσερις βολικοί θάνατοι

ΚΕΛΡΟΣ

Υπάρχουν αυτά που ξέρουμε ότι έγιναν, αυτά που νομίζουμε ότι έγιναν και αυτά που θα μπορούσαν να είχαν γίνει.

Ο Αντώνης Τζανετής και η Μαρία Βουνοπούλου είναι πρόσωπα του μύθου. Όλα τα υπόλοιπα πρόσωπα που αναφέρονται στο μυθιστόρημα είναι πραγματικά.

Οι πράξεις και τα λόγια τους είναι προϊόν μυθοπλασίας.

Αντώνης Γιαννάκος: *Τέσσερις βολικοί θάνατοι*

ISBN 978-960-04-4842-9

Υπεύθυνη Τμήματος Επιμέλειας-Διορθώσεων: Μαρία Σπανάκη
Επιμέλεια-Διόρθωση: Άγης Μπράτσος
Ηλεκτρονική σελιδοποίηση-διόρθωση: Νικολέττα Δουλάμη

© Εκδόσεις Κέδρος, Α.Ε., 2017

Κέδρος Εκδοτική Α.Ε.

Γ. Γεναδίου 3

Αθήνα 106 78

τηλ. 210 38 09 712-14 • φαξ 210 33 02 655

www.kedros.gr • www.facebook.com/kedros.gr

e-mail: books@kedros.gr

Οι Τζανετιήδες ήταν περίεργο σόι. Όχι όλοι, μόνο οι άνδρες. Με μια πετριά, επίμονοι, λίγο λοξοί. Ο παππούς σου έδειχνε να ξέφευγε από αυτή τη σειρά, να γινότανε κανονικός. Αυτό το κατάλαβα αργότερα. Στην αρχή, τότε που ξεκίνησαν όλα, ούτε που είχα μυριστεί κάτι. Όταν γνώρισα τον παππού σου, γνώρισα τον έρωτα και τον κόσμο. Τα βάσανα και την εντυχία. Τα πάντα. Τώρα που τα βλέπω, ύστερα από τόσα χρόνια, προσπαθώ να θυμηθώ πώς ήμουν πριν από εκείνη τη χρονιά και δεν μπορώ. Λες και δεν υπήρχα προηγουμένως, λες και γεννήθηκα εκείνη τη σημαδεμένη χρονιά, το συγκλονιστικό έτος 1936.

Θα μου πεις, ήμουν μόνο εγώ; Όχι, όλος ο κόσμος ήτανε. Ύστερα από εκείνη τη χρονιά όλος ο κόσμος ήταν διαφορετικός. Δεν το πιστεύεις, έτσι; Νομίζεις πως υπερβάλλω. Δεν είναι που γνώρισα τον παππού σου. Ή, αν θέλεις, δεν ήταν μόνο αυτό. Ήταν πολλά. Κι αν θέλεις να σου πω, εσένα που σου αρέσει η Ιστορία, το αίμα της γενιάς μας τότε άρχισε να κυλάει. Όχι πιο πριν. Τότε άρχισε να χύνεται και συνέχισε να κυλάει παντού. Στην Ισπανία, στην Αβησσυνία, στη Ρωσία, ακόμα και στην Ελλάδα. Και τέλειωσαν όλα, αν τέλειωσαν, πολύ μετά. Περιπατήσαμε μέσα από την Ιστορία αλλά ήμασταν τυχεροί και δεν μας έλιωσε. Μας πλήγωσε, μας έδωσε χαρές και λύπες, αλλά δεν μας έλιωσε και μας άφησε να γεράσουμε.

Θα σου την πω την ιστορία, μην ανησυχείς, κάνε υπομονή. Θα σου πω την ιστορία εκείνης της χρονιάς, όπως τη θυμάμαι, όπως μου την είπε ο παππούς σου, όπως την έγραψα στις σελίδες ενός μικρού

μπλε τετραδίου που σώθηκε. Ένα τετράδιο που είχα χάσει αλλά το ξαναβρήκα και τώρα θα σ' το δώσω να το έχεις εσύ. Να έχεις κάτι από εμένα. Να καταλάβεις. Ή τουλάχιστον να έχεις μια εξήγηση, μια απολογία, αν θέλεις, για όλα όσα πέρασες, για αυτά που στερήθηκες, για αυτά που κέρδισες, για αυτά που έχασες.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

1

Η πρώτη μέρα του χρόνου είναι μια μέρα τεμπέλικη. Μέρα περίσκεψης, απολογισμών και ονειροπολήσεων, όπως όλες οι τεμπέλικες μέρες. Χωρίς εκπλήξεις, χωρίς δουλειά, κάποιες επισκέψεις σε εκείνους που γιορτάζουν, οικογενειακά τραπέζια, και προσπάθεια για να ξεπεραστεί το ξενύχτι της Παραμονής. Κοιτάς πίσω τον χρόνο που πέρασε και ελπίζεις για τον χρόνο που μόλις ήρθε. Ποτέ η πρώτη μέρα του χρόνου δεν δείχνει πώς θα πάει όλη η χρονιά, παρά τις δοξασίες που υπάρχουν. Και οι ευχές που κάνεις ποτέ δεν βγαίνουν. Ίσως γιατί δεν είναι παρά απλώς μία μέρα από τις τριακόσιες εξήντα πέντε ή, στην περίπτωση του έτους 1936, από τις τριακόσιες εξήντα έξι. Ήταν μία δίσεκτη χρονιά, όπως όλες οι χρονιές των Ολυμπιακών αγώνων.

Ο Αντώνης Τζανετής ξύπνησε εκείνη την Πρωτοχρονιά με τις ψαλμωδίες του παπά του χωριού. Η μάνα του, όπως κάθε χρόνο, είχε φωνάξει τον παπά να κάνει αγιασμό στο σπίτι. Φέτος υπήρχε ακόμα ένας λόγος, καθώς έμπαινε δίσεκτη χρονιά, που έφερνε κακό, όπως έλεγε. Γύρισε πλευρό να συνεχίσει τον ύπνο του, αλλά η μάνα του εισέβαλε μέσα στο μικρό δωμάτιο και τον σήκωσε με το ζόρι. Όπως όταν ήταν παιδί, που δεν είχε στιγμή για ανάπαυση κι έτρεχε στις δουλειές μαζί με τη μάνα του

και τον πατέρα του, λες και τους κυνηγούσαν οι ώρες. Στις ελιές, στον μύλο, στα ζώα.

Ο παπάς μπήκε μέσα, μουρμούριζε τις ευχές και κούναγε το θυμιατό. Έπρεπε ν' αγιαστεί το σπίτι και όλοι οι ένοικοί του για να ξορκιστεί το κακό. Θα ξαναρχόταν μετά των Φώτων για την τελική εξολόθρευση των καλικάντζαρων και όλων των κακών πνευμάτων και ξωτικών που είχαν αναθαρρήσει και βγει από τα έγκατα της Κόλασης. Ο Αντώνης σηκώθηκε και έκανε βαριεστημένα τον σταυρό του. Εκείνος δεν είχε τέτοιες σκέψεις για την Πρωτοχρονιά του 1936. Μια καινούργια χρονιά ανέτelle, γεμάτη ελπίδα. Στα είκοσι τέσσερα χρόνια του είχε μόλις τελειώσει την Ιατρική Σχολή. Είχε έρθει από τις αρχές του Δεκέμβρη στο χωριό του, την Ποταμιά της Θάσου, και επρόκειτο σε λίγες μέρες να φύγει για να ξεκινήσει την εργασία του στην Αθήνα.

Δεν του άρεσε η δουλειά που είχε βρει, όμως δεν μπορούσε να κάνει αλλιώς. Εκείνος ήθελε να γίνει χειρουργός, αλλά δεν υπήρχε κενή θέση. Ούτε μπορούσε να μη δουλεύει πια και να περιμένει. Η μόνη θέση που μπόρεσε να βρει, που θα του έδινε μισθό για να ζει, ήταν στη Δικαστική Ιατρική. Αυτό που λέμε σήμερα «Ιατροδικαστική Υπηρεσία». Τότε στεγαζόταν στην οδό Ακαδημίας 40, κοντά στο σπίτι του. Οι φοιτητές δεν την προτιμούσαν. Είχες να κάνεις όλο με πτώματα, δολοφονημένους. Αντί να γιατρεύεις τους ανθρώπους, τους τεμάχιζες. Σκεφτόταν ότι τουλάχιστον θα γινόταν καλός στην ανατομία και μετά, όταν θα μπορούσε, θα εξασκούνταν στη χειρουργική. Δύσκολες εποχές τότε. Δεν υπήρχε αυτό που ξέρουμε όλοι σήμερα, κάθε γιατρός να έχει την ειδικότητά του. Τότε όλους τους αποκαλούσαν «γιατρούς» και όλοι μπορούσαν να κάνουν τα πάντα.

Ήταν σχεδόν ένα μήνα τώρα στην Ποταμιά. Η μάνα του, καθώς τελείωναν οι γιορτές και πλησίαζαν οι μέρες για να φύγει, στεναχωριόταν. Ο πατέρας του επέμενε να τον ρωτάει αν θα μείνει για τις εκλογές. Εκείνο τον Γενάρη του 1936 είχαν προκηρυχθεί εκλογές. Δεν θυμόταν άλλη φορά να είχαν γίνει εκλογές Γενάρη μήνα, μες στο καταχείμωνο. Είκοσι έξι του μηνός Ιανουαρίου, ημέρα Κυριακή. Μετά το πραξικόπημα του Κονδύλη και το δημοψήφισμα, που έφερε ξανά πίσω τον βασιλιά με ποσοστό σχεδόν 100%, γίνονταν εκλογές. Από τη μια πλευρά οι λαϊκοί, από την άλλη οι βενιζελικοί και πέρα από το δίπολο το κομμουνιστικό κόμμα με το Παλλαϊκό Μέτωπο. Δεν θα έμνε. Ήθελε πολύ να ψηφίσει, θα ήταν η πρώτη του φορά, αλλά ήταν αδύνατο να κάτσει στο χωριό. Η δουλειά ήταν η πρώτη του επιλογή, καθώς και η διαμονή στην Αθήνα. Θα μπορούσε, βέβαια, να γυρίσει στο νησί και να ασκήσει το ιατρικό επάγγελμα. Να αποκτήσει εμπειρία πάνω στους χωρικούς και να προσφέρει, καθώς γιατρός σπουδαγμένος δεν υπήρχε σε ολόκληρο το νησί. Αλλά δεν ήθελε. Τουλάχιστον όχι ακόμα, όχι τόσο νωρίς.

Η Αθήνα τον τραβούσε, ήθελε να κάνει πράγματα, να ζήσει. Ήξερε ότι, αν γύριζε, σε λίγο καιρό θα ήταν παντρεμένος, αποκομμένος από καθετί καινούργιο, από την υπέροχη ανακατωσούρα της πρωτεύουσας. Ονειρευόταν ότι τώρα, ως γιατρός, θα μπορούσε να ζήσει όλα αυτά που στερήθηκε τόσα χρόνια, τις απλές, καθημερινές απολαύσεις, όπως το να πεις ένα κατοσταράκι παραπάνω, να κεράσεις την παρέα, να πας στο θέατρο. Δεν ήταν γλεντζές, το αντίθετο, θα έλεγε κάποιος, όμως χαιρόταν που η ανέχεια των φοιτητικών του χρόνων θα τελείωνε.

2

Ο υπηρεσιακός πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Δεμερτζής είχε καταφέρει να κάνει τις μοναδικές ίσως αδιάβλητες και χωρίς νοθεία εκλογές του ελληνικού κράτους μέχρι εκείνη τη χρονική περίοδο. Είχαν συνταχθεί εκλογικοί κατάλογοι, είχαν εκδοθεί για πρώτη φορά εκλογικά βιβλιάρια, υπήρχαν ψηφοδέλτια και όχι σφαιρίδια και όλοι οι άνδρες είχαν δικαίωμα να ψηφίσουν, ενώ το σύστημα εκλογής των βουλευτών ήταν η απλή αναλογική.

Τη Δευτέρα μετά τις εκλογές ο Αντώνης Τζανετής κατέβαινε κουκουλωμένος από τα Εξάρχεια, όπου έμενε σε ένα δωμάτιο, προς την υπηρεσία. Ψηλός, μελαχρινός, φορούσε το μοναδικό του κοστούμι και το μοναδικό του παλτό. Το δωμάτιό του, σε μία αυλή, όπου υπήρχαν πέντε πόρτες, πέντε δωμάτια με φοιτητές. Συνήθως έμεναν δυο δυο από την ελληνική επαρχία. Είχαν περάσει είκοσι σχεδόν μέρες που είχε ξεκινήσει να δουλεύει. Πήγαινε κάθε πρωί, έμενε στην υπηρεσία μέχρι το μεσημέρι, έφευγε και ξαναπήγαινε το απόγευμα. Είχε αναλάβει και όλες τις βάρδιες του Σαββατοκύριακου, καθώς έτσι μπορούσε να βγάλει κάπως περισσότερα χρήματα.

Στη Δικαστική Ιατρική ήταν διευθυντής ο καθηγητής του στην Ιατρική Σχολή Ιωάννης Γεωργιάδης. Ψηλός, με παχύ μουστάκι, αθλητικός, ολυμπιονίκης στην πρώτη Ολυμπιάδα της σύγχρονης εποχής, το 1896, στη σπάθη, καθηγητής τοξικολογίας και μέλος της Ελληνικής Ολυμπιακής Επιτροπής, είχε μανία να συλλέγει όργανα εγκλήματος. Πιστόλια, μαχαίρια, σουγιάδες, δηλητήρια, μπαλτάδες, τσεκούρια, ό,τι είχε χρησιμοποιή-

σει κάποιος για να σκοτώσει κάποιον συνάνθρωπό του το μάζεψε και το ταξινομούσε. Ο Αντώνης, βλέποντας τη συλλογή και τις επεξηγηματικές καρτελίτσες, σκεφτόταν την εφευρετικότητα του ανθρώπου για την καταστροφή. Θάνατοι πάνω σε κρίσεις μανίας αλλά και θάνατοι από ψυχρό υπολογισμό, θάνατοι της στιγμής αλλά και θάνατοι αποφασισμένοι χρόνια πριν, που συμβαίνουν σε μία μέρα απρόσμενη, όταν οι αντιδικίες έχουν ξεχαστεί από όλους τους άλλους και προπαντός από το ίδιο το θύμα, αλλά ποτέ από τον δολοφόνο. Τα πειστήρια των εγκλημάτων φυλάσσονταν σε ένα δωμάτιο με αυστηρή καταλογογράφηση, όπως αρμόζει σε μία επιστημονική υπηρεσία. Η ταξινόμηση του θανάτου φαντάζει αποκρουστική, γιατί κάνει τον θάνατο χειροπιαστό, μετρήσιμο, μέρος μίας επιστημονικής διαδικασίας, του στερεί τη μεταφυσική του ουσία.

Στα γραφεία των βοηθών δεν ερχόταν σχεδόν κανείς άλλος, καθώς οι υπόλοιποι γιατροί της υπηρεσίας έκαναν το πρωί τα μαθήματα στο πανεπιστήμιο ως βοηθοί του καθηγητή Γεωργιάδη και το απόγευμα δέχονταν στα προσωπικά τους ιατρεία τους πελάτες. Η γραμματέας, ανιψιά του καθηγητή, Μαρία Βουνοπούλου, είχε προσληφθεί μόλις αυτόν τον μήνα. Στα δεκαοκτώ της, ήταν η πρώτη της δουλειά. Ψηλή με καστανόξανθα μαλλιά, φάσκωνε το σώμα της σε μακριά ταγέρ, όπως απαιτούσε η θέση της.

Η Μαρία τρομοκρατούνταν και μόνο που σκεφτόταν ότι στα διπλανά δωμάτια υπήρχαν όργανα θανάτου, ενώ στο βάθος, μέσα σε μεγάλες γυάλες γεμάτες φορμόλη, καρδιές και κεφάλια, χέρια και πόδια από μανιακούς δολοφόνους, λήσταρχους, ψυχασθενείς, αθώα θύματα, παιδούλες που είχαν βιασθεί και κατακρεουργηθεί. Μετά την πρώτη ημέρα, οπότε έγινε η ξενάγη-

σή της στους χώρους της υπηρεσίας, αρνιόταν να φύγει από το γραφείο της και η μόνη διαδρομή που έκανε ήταν από την είσοδο μέχρι και το γραφείο του διευθυντή.

Ο Αντώνης Τζανετίης μπήκε μέσα τυλιγμένος στο φθαρμένο παλτό του. Ήταν από τις λίγες κρύες μέρες εκείνου του χειμώνα.

«Καλημέρα, Μαρία», της είπε βγάζοντας το καπέλο του.

«Καλημέρα, γιατρέ», απάντησε χαμογελώντας.

«Σου έχω πει να με λες Αντώνη», έκανε πως τη μαλώνει.

«Καλημέρα, κύριε Αντώνη», είπε χαμηλώνοντας τα μάτια με ένα ελαφρύ χαμόγελο. «Να σας ετοιμάσω τον καφέ σας;» πρόσθεσε.

«Ναι, ευχαριστώ πολύ», της απάντησε.

Δεν είχε συνηθίσει να του ετοιμάζουν καφέ. Έλειπε χρόνια από το χωριό, όπου τον περιποιούνταν η μάνα του. Γυμνάσιο στην Καβάλα, πανεπιστήμιο στην Αθήνα, από τα δεκατρία του έμαθε να εξυπηρετείται μόνος του. Ακόμα και να καρικώνει τα ρούχα του, προσπαθώντας να τα κάνει να κρατήσουν λίγο παραπάνω. Ο πρωινός καφές κι ένα χαμόγελο ήταν κάτι που είχε στερηθεί για χρόνια.

«Είχαμε τίποτα;» τη ρώτησε καθώς του έφερνε τον καφέ, γλυκύ βραστό, μαζί με ένα κουλουράκι, που είχε φτιάξει με τα χεράκια της, όπως είπε.

«Τίποτα», απάντησε. «Ούτε τηλέφωνο δεν χτυπάει».

«Μάλλον ασχολούνται όλοι με τις εκλογές», της είπε.

«Τι θα γίνει, γιατρέ;» τον ρώτησε. «Πώς θα σχηματιστεί κυβέρνηση;»

Τον κοιτούσε με τα μεγάλα της μάτια λες και εκείνος ήξερε κάθε απάντηση. Ο Αντώνης είχε παρατηρήσει τα μάτια της. Κάποιες ημέρες ήταν γαλανά, κάποιες άλλες, όταν σκοτεινίαζαν,

έπαιρναν το σκούρο μπλε, σχεδόν μαύρο, του χειμωνιάτικου πελάγου.

«Πάντα βρίσκονται λύσεις, Μαρία. Πάντοτε. Λύσεις που μπορεί να μην αρέσουν σε όλους, αλλά λύσεις», της είπε καθησυχαστικά.

Αλήθεια, σκέφτηκε, είναι δυνατόν να υπάρξει λύση σε αυτό το αδιέξοδο; Είχε πάψει πλέον να πιστεύει ότι η δημοκρατία ήταν το τέλειο πολιτικό σύστημα. Ούτε που τολμούσε να της πει τις λύσεις που είχε στον νου του για το πολιτικό πρόβλημα. Την έβλεπε και καταλάβαινε ότι, αν άνοιγε τέτοια κουβέντα, θα ήταν χαμένος. Εκείνη θα κλεινόταν στον εαυτό της τρομαγμένη. Αλλά έχει και νόημα; Να ανοίξεις τέτοια κουβέντα με ένα κορίτσι που μόλις έχει βγει από τους τέσσερις τοίχους του σπιτιού; Όχι φυσικά. Υπάρχει πάντα και ο άλλος τρόπος, ο κλασικός. Να ξεκινήσεις από κάτι απλό, από κάτι οικείο, και σιγά σιγά, υπόγεια, χωρίς να το καταλάβει ούτε η ίδια, να κυριεύσεις το κάστρο.

Πήρε μπροστά του τα καρτελάκια του, άνοιξε ένα χαρτοκιβώτιο που είχε μέσα ένα αριστερό παπούτσι με σόλες τρυπημένες, φθαρμένο και στραβοπατημένο από το πτώμα που είχαν εξετάσει χθες, και κοίταξε τις σημειώσεις του καθηγητή. Έβαλε τις μανσέτες για να μη λερωθεί το πουκάμισό του, πήρε την πένα και συμπλήρωσε το καρτελάκι στην μπροστινή όψη: «Κόρινθος 273-1936. Ενδύματα πτώματος Π. Φαρμάκη, κ.λπ.». Στην πίσω όψη της καρτέλας έγραψε: «Συμπέρασμα: Εκ του ότι ουδέν ίχνος αμυχής έφερε το πτώμα ή και άλλο τι σημείον πάλης και νευρικής διαταραχής, συμπεραίνομεν ότι πρόκειται μάλλον περί αυτοκτονίας, μη αποκλειομένου όμως και του εγκλήματος. Εν Αθήναις τη 28 Ιανουαρίου 1936. Ο Ιατρός [...]». Άφησε κενό το όνομα, έβαλε το καρτελάκι μέσα στο παπούτσι, όπως και μικρά

κομμάτια από τα κουρελόρουχα του πτώματος που ήταν μέσα στο χαρτόκουτο, έβγαλε τις μανσέτες και πήγε το παπούτσι με το καρτελάκι στο γραφείο του καθηγητή για να βάλει υπογραφή, όταν θα ερχόταν.

Είχε παρατηρήσει κι ο ίδιος τη manía του καθηγητή Γεωργιάδη να συλλέγει διάφορα όργανα εγκλήματος. Ξεπερνούσε το επιστημονικό ενδιαφέρον και ήταν πλέον πάθος. Δεν υπήρχε νεκρός από εγκληματική ενέργεια στην περιοχή ευθύνης της υπηρεσίας που να μην καταγράφεται, αλλά και να μην κρατούνται αντικείμενά του για το αρχείο. Το οποίο αρχείο γέμιζε πλέον ολόκληρα δωμάτια και είχε νοικιαστεί και μία ξεχωριστή αποθήκη, κοντά στα δικαστήρια της οδού Σανταρόζα, όπου φυλάσσονταν τα παλαιότερα.

Ξαναγύρισε στο γραφείο του. Περνώντας μπροστά από το γραφείο της Μαρίας, την είδε να λαδώνει με αφοσίωση τη γραφομηχανή της. Έγραφε γρήγορα, εξαιρετικά γρήγορα και χωρίς λάθη. Είναι έξυπνη κοπέλα, σκέφτηκε. Και όμορφη. Όχι με την ομορφιά της γυάλινης πορσελάνης, που δεν τολμάς να αγγίξεις, αλλά τη γήινη, τη γεμάτη ενέργεια, που θέλεις να αγκαλιάσεις, να κατακτήσεις.

3

Στα Ανάκτορα υπήρχε μεγάλη κινητικότητα. Το αποτέλεσμα των εκλογών ήταν εξαιρετικά ανησυχητικό. Οι λαϊκοί είχαν πάρει συνολικά 143 έδρες, οι βενιζελικοί 141. Για πρώτη φορά οι κομμουνιστές, μέσα από το Παλλαϊκό Μέτωπο, κατάφεραν να πάρουν 15 έδρες και να γίνουν ρυθμιστές της κατάστασης.

Ο βασιλιάς Γεώργιος Β΄ είχε μόλις τελειώσει μια σύσκεψη με τον Γερμανό πρέσβη και τον Γερμανό στρατιωτικό ακόλουθο. Ο Ιωάννης Μεταξάς, ιδρυτής και αρχηγός του κόμματος των Ελευθεροφρόνων, περίμενε στον προθάλαμο. Την προηγούμενη ημέρα, 26 Ιανουαρίου του 1936, είχε γράψει στο ημερολόγιό του: «Η αποτυχία μου είναι οικτρά. Ο αντιβενιζελισμός με απεδοκίμασε πλήρως». Το κόμμα του είχε συγκεντρώσει μόλις επτά έδρες.

Ο Γερμανός στρατιωτικός ακόλουθος Φον Χόχενμπεργκ, βγαίνοντας από τη συνάντηση με τον βασιλιά Γεώργιο, πλησίασε τον Μεταξά και τον ρώτησε πώς βλέπει τα αποτελέσματα. Εκείνος χαμογέλασε πικρά και του ανέφερε ότι για αυτόν η πολιτική τελείωσε.

«Αποτύχαμε πλήρως», ανέφερε ο Μεταξάς. «Ευρισκόμεθα προ ενός αδιεξόδου, έρμαια εις τα ορέξεις του Βενιζέλου και των μπολσεβίκων».

Ο στρατιωτικός ακόλουθος τον κοίταξε αυστηρά και με τα άψογα ελληνικά του απάντησε πως η Γερμανία και ο ίδιος ο Φίρερ θα κάνει τα πάντα για να παραμείνει η Ελλάδα ένα κράτος φιλικά προσκείμενο. «Οτιδήποτε χρειαστεί και με οποιοδήποτε μέσον», όπως τόνισε emphaticά. «Σκοπός του Φίρερ είναι να συντρίψει τον μπολσεβικισμό με κάθε μέσον. Όποιος σταθεί εμπόδιο θα παταχθεί», ολοκλήρωσε τη φράση του ο στρατιωτικός ακόλουθος.

Τον ήξερε καλά και καταλάβαινε ότι το εννοούσε. Υπηρετούσε στο Γερμανικό Προξενείο της Σμύρνης το 1922. Είχε γυρίσει στη Γερμανία και μετά τον ξαναέστειλαν στην Πρεσβεία της Αθήνας. Ήξερε πρόσωπα και πράγματα στη μικρή κοινωνία της Αθήνας.

Ο γραμματέας του βασιλιά οδήγησε τον Ιωάννη Μεταξά στο ιδιαίτερο γραφείο. Ο βασιλιάς, με τη στολή του, καθόταν πίσω από το γραφείο του, ενώ ο Μεταξάς έκανε μία βαθιά υπόκλιση.

«Μεγαλειότατε, εις την διάθεσίν σας», είπε.

Συζήτησαν για τα αποτελέσματα των εκλογών. Ο βασιλιάς ανήσυχος τον ρωτούσε για τις προθέσεις του.

«Είμαι πάντα αφοσιωμένος προς εσάς, όπως ήμουν και εις τον πατέρα σας», του είπε. «Είμαι πρόθυμος να κάνω το παν διά την υπεράσπισιν του Στέμματος», συμπλήρωσε. «Γνωρίζετε ότι για το κόμμα των Ελευθεροφρόνων και εμέ προσωπικώς η ενίσχυσις του θεσμού της βασιλείας αποτελεί επιτακτικόν καθήκον».

«Το γνωρίζω και σας ευχαριστώ», απάντησε ο βασιλιάς. «Φρονώ όμως ότι θα πρέπει να αναληφθούν δυναμικές ενέργειες», συνέχισε κοιτώντας τον με νόημα.

«Μεγαλειότατε», απάντησε εκείνος, «άποψίς μου είναι πάντοτε ότι η πατρίς έχει ανάγκην εξωκομματικής κυβερνήσεως. Κυβέρνησιν πολιτικών και ουχί στρατιωτικών, αλλά πέραν των εξαρτήσεων των κομμάτων και του Κοινοβουλίου. Χρειάζεται μία δικτατορία αλλά όχι στρατιωτική. Η χώρα τα τελευταία είκοσι έτη εγνώρισε πολλές δικτατορίες και κινήματα. Χρειαζόμεθα δικτατορία πολιτική».

Η συζήτηση συνεχίστηκε δίπλα στο τζάκι, συνοδευόμενη από γαλλικό λικέρ. Φεύγοντας ο Ιωάννης Μεταξάς ένιωσε αγαλλίαση. Ο βασιλιάς, για άλλη μια φορά, του είχε δείξει την εμπιστοσύνη του. Αυτόν είχε καλέσει, όπως πάντα, και σε αυτόν προσέβλεπε. Η αποτυχία στις εκλογές πλέον δεν τον ενδιέφερε. Εφόσον είχε την εμπιστοσύνη του βασιλιά, ποσώς τον ενδιέφεραν οι ψήφοι των εκλογέων. Άλλωστε, τότε ο λαός εψήφισε ορθά, ώστε να ψηφίσει και τώρα, αναρωτιόταν μπαίνοντας

στο αυτοκίνητο για να επιστρέψει από τα Ανάκτορα στο σπίτι του στα Πατήσια. Σχεδόν ποτέ. Και όταν κάποιες φορές εψήφισε ορθά, την επομένη μετέβαλλε την γνώμην του, ως νεαρά ενζενί που μεταβάλλει την γνώμην της ανάμεσα σε δύο καπέλα. Χαμογέλασε για την παρομοίωση που έκανε, καθώς ο πιστός του οδηγός τον έφερνε πίσω στο σπίτι. Το βράδυ θα συμπληρώσει στο ημερολόγιό του: «Βράδυ εις Βασιλέα. Μακρά συνδιάλεξις. Διστακτικός. Αλλά άγεται προς την λύσιν μου».

4

Ο αρχηγός του κόμματος των Ριζοσπαστών στρατηγός Γεώργιος Κονδύλης το βράδυ της 31ης Ιανουαρίου του 1936 ένωθε δύσπνοια. Ύστερα από την έντονη προεκλογική εκστρατεία που έληξε με τις εκλογές της προηγούμενης Κυριακής, όπου το κόμμα του είχε λάβει 60 έδρες και ήταν ένα από τα δύο κόμματα της αντιβενιζελικής παράταξης, ένωθε μια κούραση να τον καταβάλλει. Η υπηρέτριά του, αφού του έφτιαξε ένα τίλιο, στο οποίο πρόσθεσε και ένα δυναμωτικό που της είχαν δώσει για τον εξαντλημένο αρχηγό, ετοίμασε το κρεβάτι για να κοιμηθεί. Εκείνος φορώντας τις πιτζάμες πήγε στο μπάνιο να πλύνει τα δόντια του. Ξαφνικά ένας γδούπος ακούστηκε και το ποτήρι να σπάει. Η υπηρέτρια άρχισε να χτυπάει με επιμονή την πόρτα και, όσο δεν έπαιρνε απάντηση, τόσο πιο δυνατά χτύπαγε. Ύστερα από λίγο μπήκε στο μπάνιο, και τον είδε σωριασμένο με την οδοντόβουρτσα στο χέρι και το κρυστάλλινο ποτήρι κομμάτια.

Έβαλε τις φωνές και στο λεπτό εμφανίσθηκε ο υπασπιστής του. Μαζί τον μετέφεραν στη διπλανή κρεβατοκάμαρα και τον

ξάπλωσαν στο κρεβάτι. Ήταν ακίνητος, σαν κεραυνοβλημένος. Τα μάτια του γουρλωμένα έβλεπαν τον χάρο, που είχε έρθει να τον πάρει. Ο υπασπιστής έστειλε αμέσως την υπηρέτρια να φωνάξει τον γιατρό Χρυσικό, ο οποίος έμενε στο διπλανό σπίτι. Σε πέντε λεπτά ο γιατρός, φορώντας τη ρόμπα κάτω από το παλτό του, είχε έρθει και προσπαθούσε να τον επαναφέρει. Μάταια έκανε μαλάξεις στην καρδιά. Στο τέλος τού έκλεισε τα μάτια, έκανε τον σταυρό του και γύρισε προς τον υπασπιστή. «Εμβολή καρδιάς», είπε. «Δεν γινόταν τίποτα», πρόσθεσε.

Ο γιατρός Χρυσικός ειδοποίησε τον συνάδελφό του, διευθυντή της Δικαστικής Ιατρικής, Γεωργιάδη, καθώς δεν ήθελε να φέρει μόνος του το βάρος της ευθύνης για το πιστοποιητικό. Σε μία ώρα κατέφθασε ο Γεωργιάδης μαζί με τον νεαρό βοηθό του, τον Αντώνη Τζανετή. Ήδη στο σπίτι είχαν μαζευτεί βουλευτές του κόμματος των Ριζοσπαστών, ο υπηρεσιακός πρωθυπουργός Δεμερτζής, ο διευθυντής του πολιτικού γραφείου του βασιλιά καθηγητής Αγγελόπουλος, και άλλοι.

Έξω από το σπίτι οι οπαδοί του Κονδύλη σε μικρές ομάδες συζητούσαν, καταριόνταν τον Βενιζέλο και λέγανε ότι οι βενιζελικοί είχαν δηλητηριάσει τον στρατηγό. Άλλωστε, ο Κονδύλης ήταν εκείνος που είχε αποκρούσει το κίνημά τους τον προηγούμενο χρόνο και είχε εκκαθαρίσει τον στρατό και το κράτος από τους βενιζελικούς, μία διαδικασία την οποία ονόμασε *Κοσμογονία*. Κάποιοι, που περνώντας απέξω έβλεπαν κόσμο, σταμάταγαν να ρωτήσουν τι συνέβη και, αφού μάθαιναν, ανάλογα με την τοποθέτησή τους, είτε έβριζαν τον Βενιζέλο είτε κουνούσαν το κεφάλι και απομακρύνονταν.

Ο συνταξιούχος πλέον Μαντόπουλος, ο οποίος είχε απολυθεί από το Δημόσιο στην *Κοσμογονία* του Κονδύλη, περνώντας

έξω από το σπίτι και ακούγοντας τα νέα, άρχισε να φωνάζει «καλά να πάθει» και «του άξιζε». Συνέχισε με βαριές κατάρες για την Κόλαση, που περίμενε τον νεκρό. Αμέσως διάφοροι συγκεντρωμένοι όρμησαν να τον λιντσάρουν. Τρεις αστυνομικοί που ήταν εκεί, προσπαθώντας να τηρήσουν την τάξη, μπήκαν στη μέση για να τους χωρίσουν και συνέλαβαν τον Μαντόπουλο για διατάραξη της κοινής ησυχίας. Με τον τρόπο αυτό περισσότερο τον έσωσαν από το μένος των οπαδών του Κονδύλη, που ήθελαν να ξεσπάσουν σε κάποιον και δεν θα ησύχαζαν εάν δεν έβλεπαν χειροπέδες στα χέρια του. Ο Μαντόπουλος εξακολουθούσε να καταριέται τον νεκρό, μέχρι που οι αστυνομικοί τον οδήγησαν στο τμήμα.

Παραμερίζοντας το πλήθος ο Γεωργιάδης προχωρούσε στους και πίσω του ακολουθούσε ο Τζανετής. Μπαίνοντας στο σπίτι, αφού χαιρέτησε τον πρωθυπουργό, ζήτησε από τον Χρυσικό να τον οδηγήσει στον νεκρό. Οι άνθρωποι του γραφείου κηδειών περίμεναν υπομονετικά να πάρουν το πτώμα ώστε να το ετοιμάσουν για την τελετή. Ο Τζανετής προχωρούσε προσεκτικά πίσω από τον Γεωργιάδη και του κράταγε την ιατρική τσάντα. Ήταν η πρώτη φορά που έμπαινε σε τέτοιο σπίτι. Προσπαθούσε να κρυφτεί πίσω από την ψηλή κορμιοστασιά του Γεωργιάδη, καθώς ένιωθε ότι όλοι έβλεπαν το τριμμένο του κοστούμι. Κανείς φυσικά δεν του έδινε την παραμικρή σημασία, καθώς όλοι συζητούσαν για τον νεκρό, ενώ ο υπηρεσιακός πρωθυπουργός Δεμερτζής περιστοιχισμένος από μία ομήγυρη αναφερόταν στις πιθανότητες σχηματισμού κυβέρνησης.

Ο Γεωργιάδης ζήτησε να βγουν όλοι από το δωμάτιο, πλην των ιατρών και του αστυνομικού διευθυντή. Έριξε μία σύντομη ματιά στον νεκρό και πήρε παράμερα τον Χρυσικό.